

Valdštejnův význam pro dějiny české architektury

V dějinách české architektury do doby před průmyslovou revolucí nelze najít vedle českých králů většího stavebníka než Albrechta z Valdštejna. Kvalitou, rozsahem a intenzitou stavebního programu tento šlechtic nejednoho z českých panovníků dokonce převyšoval. Výjimečnost Valdštejnovy architektury si uvědomovali již jeho současníci, kteří obdivně popisovali lesk a velkolepost jeho malostranského paláce, zastíňujícího i císařskou rezidenci na Pražském hradě. Valdštejnovi se navíc podařilo do Čech přinést v krátkém období v nejzářivějších barvách hned několik odstínů tehdejší italské architektury, a otevřel zemi svět baroka.

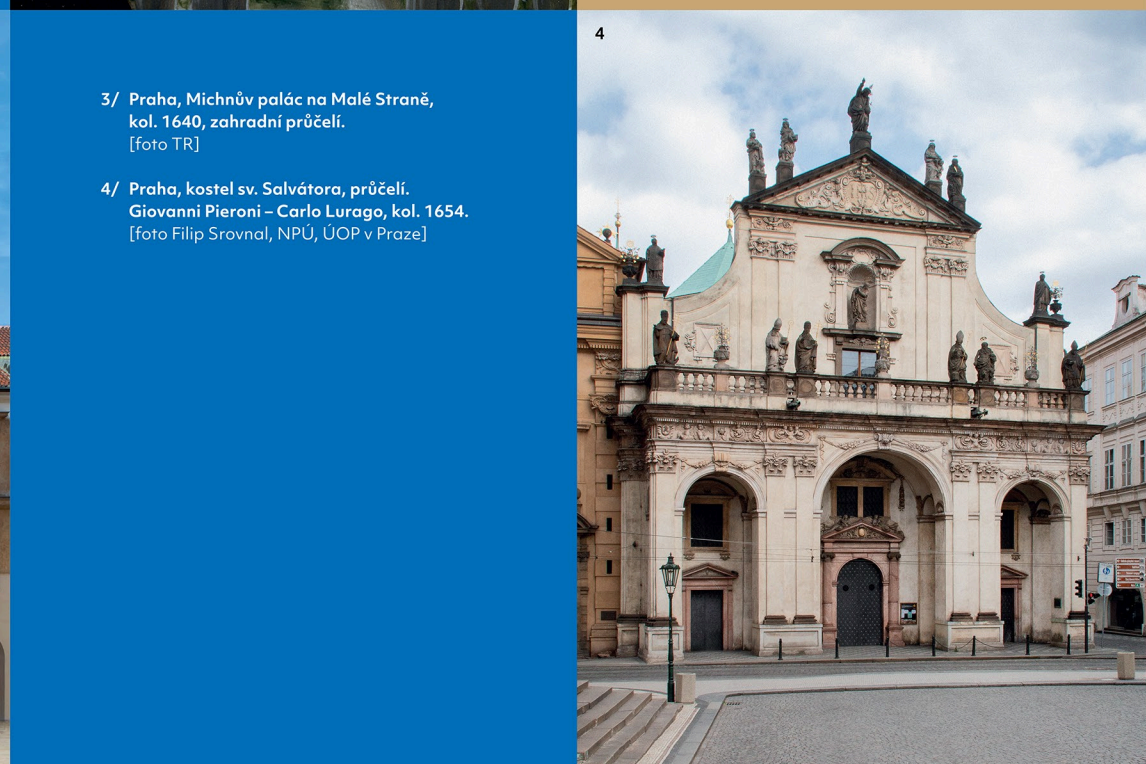
Tato doba se nicméně kryla s obdobím ztráty náboženské svobody velké části obyvatel království a velkou vlnou emigrace, z níž Valdštejn profitoval vybudováním frýdlantského vévodství. V moderním výkladu českých dějin tak byl vnímán jako postava negativní, což se promítalo i do nízkého hodnocení jeho stavitelské činnosti, v níž byl neprávem on samotný stavěn do role někoho, kdo na její podobu neměl žádný vliv. Dochované prameny a stavby samotné nicméně dokládají pravý opak. Valdštejn byl zaníceným a velmi poučeným stavebníkem, který do detailu rozhodoval, jakou formu bude jeho architektura mít.

Při známkování Valdštejna jako zrádce národa bychom si tak měli uvědomit, že to byl on, kdo bezprecedentním způsobem přispěl právě ke kvalitě národního dědictví, k němuž se můžeme hrdě hlásit. Valdštejn je tak příkladem toho, že dějiny nelze číst černobíle. I když nelze očekávat, že by někdy Valdštejn ohrozil Top 10 soutěže o největšího Čecha, a na hoře Vítkově nedojde k výměně sochy jezdce, bylo by vhodné jeho osobní profil spravedlivě vyvážit jeho nespornými zásluhami o krásu a bohatství naší země.

1/ Praha, Černínský palác, loggie. Francesco Caratti, 1669–1682. [foto Ladislav Bezdek]

2/ Praha, letohrádek v domě čp. 321/III na Malé Straně na obraze Wolfganga Heimbacha, portrét dámy (dcery Guntakera z Herbersteinu?) z roku 1651. [Muzeum umění Olomouc, inv. č. O 396. Foto: Lumír Čurík]

3/ Praha, Michnovův palác na Malé Straně, kol. 1640, zahradní průčelí. [foto TR]

4/ Praha, kostel sv. Salvátora, průčelí. Giovanni Pieroni – Carlo Lurago, kol. 1654. [foto Filip Srovnal, NPÚ, ÚOP v Praze]

5/ Jičín, obelisk před Valdickou branou, asi kol. 1700. [NA Praha, Tereziánský katastr, inv. č. 708, mapová příloha. Barevná kresba asi z let 1717–1722, grafické měřítko [cca 1:1 155], 375 x 300 mm.]

6/ Jičín, valdický letohrádek a kaple sv. Antonína na konci lipového stramořadí z doby kol. 1680. Detail z panoramatu jičínské krajiny z pohledové mapy Harrachovského panství. Anton Graupar, 1765. [Foto: Křikonošské muzeum Správy KRNP Vrchlabí, F 4169/93]

7/ Praha, kostel sv. Salvátora, balkon v transeptu. Carlo Lurago, kol. 1640. [foto TR]

Byl to hlavně Valdštejnský palác v Praze, který mohl v plné síle působit na formování stylu dalších stavebníků, a být vzorem pro pozdější barokní paláce. V dekoraci zahradní loggie a stáji na něj navázal další z velkolepých pražských staveb, Černínský palác, vybudovaný podle projektu Francesca Carattioho v letech 1669–1682. Koncept velké loggie pronikl i do dalších zahrad, například domu čp. 321/III na Malé Straně, zatímco v jiném velkém pražském projektu, Michnově paláci, jehož projekt vznikl přímo v Římě, tento motiv chybí. V jezuitském kostele sv. Salvátora na Starém Městě pražském, jehož průčelí, stavěné od roku 1654 patrně podle projektu bývalého Valdštejnova architekta Giovanniho Pieroniho, nicméně vzniklo velice zajímavé barokně modelované řešení balkonů, které vychází z tvorby milánského Francesca M. Richiniho, inspirující předtím Andreu Spezzu.

V Jičíně byla situace trochu odlišná, z plánované metropole se po Valdštejnově smrti stalo opět provinční město, a mnoho projektů zůstalo nedokončených. Ve vévodově stylu zde byl však snad ještě v 17. století postaven obelisk před Valdickou branou, připomínající římský urbanismus Sixta V., a při valdickém letohrádku Šternberky vztyčena hvězdicovitá kaple zasvěcená poustevníku sv. Antonínu, který později po zboření kaple „přešel“ přímo do zahrady.

